

ילדות מחתרתית שנחרתה לנצח

מאת שניאור זלמן ברגר // צילום: ישראל בליזובסקי

למרות זאת משפחת חזן לא נכנעה, והשבת לא חוללה על ידי בני המשפחה, ויהי מה. בראיון מיוחד לבית משיח, משרטטים שניים מבני המשפחה את יסודות המאבק הבלתי מתפשר, כמו גם את הפחדים שהם חוו באותה תקופה.

הרב אברהם חזן: ההורים היו אנשים יראי שמים באמת, והאמת היתה אצלם יסוד חזק ממנו לא זזו. כל המאבקים הרוחניים שלהם הצליחו, כי הם היו אנשי אמת ללא פשרות. עם האמת הפנימית שלהם הלכו עד הסוף בכל נושא, ומעולם לא חשבו לוותר. רק לחשוב שלהקים משפחה כה גדולה ובה שלשה-עשר ילדים, לגדלם בתנאים גשמיים ורוחניים מורכבים כל כך, הכל היה בכוח האמת. או למשל לדמיין את המצב בו אברכים צעירים חששו לגדל זקן, ואבא גידל כל השנים זקן, ללא מורא. הוא היה חסיד אמיתי, ועשה הכל כפי שצריך ללא חשש.

הרב חיים מאיר חזן: ההורים שלנו בעצמם גדלו כך. אבא היה מספר שבעיירת מגוריו, כאשר התחוללה המהפכה הקומוניסטית, כמעט לא היתה משפחה אחת שנשארו בה ילדים קשורים למצוות. האידיאל של הקומוניזם סחף את כולם, ומי נשאר יהודי דתי בעיירה, זו רק המשפחה של אבא. אבא סיפר שהרבה מהצעירים של העיירה, הנהיגו את מרד המהפכה באוקראינה. למרות זאת,

ולמרות זאת כולם המשיכו בדרכי התורה והחסידות? איך זה שהקימו משפחות ענפות לתפארת, וכיום יש להם צאצאים רבים שכולם הולכים בדרך התורה, מהם רבנים ושלוחים?

הפגישה בין שני האחים התקיימה בבית כנסת ובית חב"ד "שערי עליה", בו מתפללים ולומדים עולים שהגיעו מהגוש הקומוניסטי לשעבר, ומנוהלו על ידי הרב אברהם חזן. הילד הקטן שנאבק בעצמו על שמירת שבת וקיום מצוות ברוסיה הסובייטית, מנהל כיום אימפריה גדולה של יהדות וחסידות.

אמת מול פרבדה

"פרבדה" ["אמת" ברוסית] זה שמו של העיתון שהיה שופרה הרשמי של המפלגה הקומוניסטית בברית המועצות. עיתון זה היה ידוע בהסתה הפרועה שלו כנגד כל מי שהתנגד לאידיאלים הקומוניסטיים, ובהם שומרי המצוות. "פרבדה" לא היה עיתון אחד, אלא היו לו גם עיתוני משנה רבים, מקומיים ואזוריים, שפעלו במטרה דומה כאשר הסיקור שלהם היה מותאם לאזור בו פורסמו.

כאשר 'פרבדה' האיזורי יצא במאמר חריף נגד משפחת חזן, אשר ילדיה נעדרים מלימודים בשבתות, הדבר יצר הדים נרחבים.

משפחת הרב אהרן חזן הפכה מזה שנים לסמל של גבורה ועוז רוח. סמל לכוח איתנים של משפחה ברוכת-ילדים, אך בודדת, מול כוחות האופל העצומים של רוסיה שניסו לשבור אותה – אך לא יכלו לה.

לימים עלתה משפחת חזן לארץ הקודש ועם השנים, סיפורה של המשפחה, וההורים הרב אהרן ומרת נחמה לאה חזן, הפכו לדוגמה ומופת בזכות סיפורם שהתפרסם בספר "המאבק והניצחון" – סיפור שהפך למחוזות והצגות והשראה לדור הצעיר במוסדות החינוך.

בתקופה זו מלאו יובל שנים ליציאתם של בני המשפחה מעמק הבכא הסובייטי, מה שמסמל את הניצחון הגדול שלהם. לכבוד היובל, הושיב בית משיח שניים מהאחים חזן – הרב חיים מאיר מנחלת הר חב"ד, והרב אברהם, רב שכונת האקדמאים ומנהל בית חב"ד "שערי עליה" בלוד. ביחד התבקשו להשיב על השאלה הכל-יך מתבקשת: כיצד משפחת חזן החזיקה מעמד מול השלטונות הקומוניסטיים? איך שלושה עשר ילדים גדלו בצל הדיכוי הקומוניסטי

שניהם היו ילדים גיבורים ששמרו על קלה כבחמורה בצל השלטון הסובייטי. הם התמודדו קשות נגד חברים עוינים, למדו בסתר, ונאלצו להתחבא לעתים מזומנות כשהסכנה התקרבה » בית משיח הפגיש את שני האחים, הרה"ח ר' חיים מאיר והרה"ח ר' אברהם חזן, שבשיחה משותפת הם חושפים כיצד משפחתם, משפחת חזן, החזיקה מעמד מול כל האיומים, הרדיפות והמעקבים של השלטון הקומוניסטי האיום

האחים חזן ומתבוננים בתמונת ילדות שלהם מרוסיה

מכתב לרבי בין דפי התניא

הרב אהרן חזן גדל בבית חסידי, ואט-אט התקרר לליבאוויטש. באותם ימים בהם גרו ברוסיה, זכה למופת גלוי מהרבי, כפי שיספר לימים: במקום עבודתי היה גוי שיכור שחשק בתפקידי, אם משום שחשב שזאת עבודה קלה, ואם משום שהיה בטוח שהמסכרות גבוהה. הוא החל אפוא להציק לי על מנת שאעזוב את מקום עבודתי. בתחילה לא התייחסתי, אבל עם הזמן הפכו הטרדותיו לקשות יותר והייתי שבור מזה. באחד הימים סיפרתי על כך לחתני ר' משה גרינברג, 'כדאי שתכתוב מכתב לרבי מליבאוויטש ותבקש את ברכתו', הציע.

ברוסיה של אותם ימים, אף אחד לא הסתכן במשלוח מכתבים מרוסיה הסובייטית לרבי מליבאוויטש. הקשר עם 'שניאורסאהן' היווה סיבה מספקת למעצר והגלייה לסיביר. לחתני היה פתרון: תכתוב את המכתב, ואחר כך תניח אותו בין דפי ספר התניא. אצל חסידי חב"ד ברוסיה היה מקובל, שכאשר מכניסים מכתב לדפי ספר זה, שהינו ספר היסוד של חסידות חב"ד, הרבי מקבלו ברוח קדושו.

קיבלתי את עצתו, ביקשתי את ברכתו של הרבי להיפטר מהגוי המציק והכנסתי את מכתבי בין דפי ספר התניא. לא חלפו ימים אחדים וכבר ראיתי את התממשות ברכת הרבי: שריפה פרצה בבניין הסמוך למקום עבודתנו, ולאחר חקירה קצרה התברר שאותו גוי שהציק לי, נמצא אשם בהצתת האש ונשלח למאסר לשנים ארוכות.

בה אפו כמות גדולה של מצות ליהודים מהאיזור כולו.

הרב חיים מאיר: זמן רב לפני פסח החלו באפיפת מצות בתוך הבית שלנו, בניצוחו של אבא. היתה לנו מכונה שמרדדת את המצת, ומדובר במכונה מכנית המופעלת ידנית. בתחילה עבדנו בשעות היום, אך כאשר החששות גברו, העבודה עברה לשעות הלילה המאוחרות. כדי שמבחוץ לא יראו שהארז דולק בשעות הקטנות, אבא דאג לכסות היטב את החלונות.

בהתקרב חג הפסח, הידיים החלו לעבוד קשה. היינו אופים כמות לא גדולה של מצות עבודת יד, אותם אכלנו אנו, וכן חסידים נוספים שהתגוררו באיזור. זה מה שחווינו בבית, אך העבודה בפועל היתה בהיקף נרחב יותר – שכן אבא היה דואג להשיג חטים מיוחדות שהובאו מאוקראינה, והיה מפקח על הטחינה ועוד.

העוגיות של סבתא

שבת בבית משפחת חזן, היה מעין עולם הבא. מניין מחתרתי התאסף בשעות הבוקר בסלון הבית, ובתום התפילה החלה התוועדות. כאשר האחים מתחילים לדבר על הקידוש, הרב חיים מאיר מחייך ופולט מבלי משימה: "הוי... העוגיות של סבתא".

מתברר שהוא מתכוון ל"באבע רחל" – סבתא רחל פרידמן, אמה של גב' נחמה לאה חזן, שזכתה לשיבה טובה. לאחר שבעלה הלך לעולמו וחלק מילדיה יצאו מרוסיה, היא עברה להתגורר בבית משפחת חזן, ושימשה כאמא נוספת לילדים. העוגיות המיוחדות שלה פיארו בדרך קבע את הקידוש של שבת, בו השתתפו חברי המניין המחתרתי. את הקידוש עשו על יין שיוצר מצימוקים על ידי אבי המשפחה. בסעודת שבת המשפחתית היו תמיד חלות – גם זה לא דבר מובן מאליו – וכמובן דברי תורה וניגוני שבת.

גאוה יהודית של ילד

המאבק של משפחת חזן נגד הליכה לבתי ספר בכלל, ונגד לימודים בשבת בפרט, פורסם כמפת פעמים, אך שני האחים מוסיפים כעת נופך חדש וצבעוני מזיכרונותיהם האישיים:

הרב חיים מאיר: במשך שלוש שנים אבא הסתיר אותי. על פי חוק היינו חייבים לקרוא ברוסית, אבא הבהיר לי שלא כדאי להתעקש להיכנס לכיתה התואמת את גילי, אלא אכנס לכיתה א', שם לא אאלץ להשקיע בלימודים יתר על המידה. נפשית זה לא היה פשוט להיכנס בגיל כזה לכיתה

סוכות בבית משפחת חזן

בית משפחת חזן ב"בולשובו" היה כעין בית חב"ד של היום, אך הכל תחת עיניו הפקוחות של השלטון הקומוניסטי. האחים חזן מספרים על מנינים חשאיים שהתקיימו בבית בשבתות. לאחר התפילות בשבת, נערכו קידושים בהם התוועד בעל הבית הרב אהרן חזן. גם בריתות, חתונות, ואירועים רבים אחרים נערכו בבית הזה ששימש מוקד לכל דבר יהודי באיזור כולו.

בית משפחת חזן, שימש 'בית פתוח' עבור חסידים רבים שהתגוררו במסגרה ופרבריה. הללו היו מגיעים להתייעץ, להשתתף בהתוועדות ועוד. כאשר שאלתי את האחים חזן, מי הם החסידים שהגיעו אליהם, החלו שניהם לשחזר דשימה ארוכה של חסידים והנה חלקה: ר' נפתלי קרביצקי ע"ה, ר' יהודה קולאשער (בוטרשוילי) ע"ה, ר' אברהם רובשקין ע"ה, ר' לייב חצונב ש"י, ר' העניך רפופרט ע"ה, ר' ישראל קונסון ע"ה וחתנו ר' אליהו ב"ר ב"ר ש"י, ר' חיים אליעזר גורביץ ע"ה ובנו ר' שלום דובער ש"י, ר' נתן קנלסקי ש"י, ר' בערל ריקמן ע"ה ור' אהרן גרוזמן ע"ה [דוד של הרב מונקה גרוזמן].

בנימה אקטואלית, מתארים האחים בצבעים חיים את הסוכה הגדולה ו"המפורסמת" שלהם:

הרב חיים מאיר: היינו גרים בבית פרטי, ומברפסת שבכניסה לבית, אבא בנה גג נפתח. לפני סוכות הוא היה פותח את הגג וכיסהו בסכך. כל מי שרצה לקיים מצות ישיבה בסוכה, היה בא להסתופף אצלנו בימי החג וחול המועד. אמנם היו עוד מספר סוכות ב"בולשובו", אך האורחים העדיפו לבוא אלינו.

הרב אברהם: הסוכה שלנו היתה גדולה ומפורסמת, מפה לאוזן, אצל שומרי המצוות שהתגוררו באיזור, ורבים היו פוקדים את הסוכה שלנו.

הרב חיים מאיר: ארבעת המינים היה סיפור בפני עצמו. היינו משיגים אותם בדרך כלל אצל רבה של מוסקבה, הרב יהודה לייב לויץ. היה יהודי אחד באזורנו שגידל בביתו, צעיק עם דקל אחד קטן, ובו גלגל מספר סוכות ב"בולשובו", אך לוקחים לולב.

הרב אברהם: ארבעת המינים הללו היו היחידים בכל "בולשובו" והסביבה. כל שומרי המצוות באיזור, היו באים אלנו לברך על הלולב. כך מידי שנה בשנה, במשך שנים רבות.

כך בסוכות, ואילו לקראת פסח, הפך בית משפחת חזן, למאפיית מצות חשאית, זוהילה אצל הרב שאול ברוק.

ר' חיים מאיר חזן: במשך שלוש שנים אבא הסתיר אותי. על פי חוק היינו חייבים לקרוא את בית הספר כבר מגיל שבע, אך עד גיל עשר לא דרכתי בבית ספר. תקופה מסוימת הגיעו לביתנו 'מלמדים' שלימדו אותי ואת אחיי. בתקופה אחרת אבא שלח אותי לגור בבית קרוב משפחתנו ר' ישראל פרידמן, כדי שבסביבה לא יבחינו בילד שאינו הולך לבית ספר כדרישת הממשלה.

תפתחו את הגמרות החדשות, ותתחילו ללמוד... באותם ימים טרופים, כאשר גם חסידים ויראי ה' הסתירו את יהדותם, אבא לא חשש שילדיו ילמדו גמרא אפילו במקום ציבורי, כי זו היתה האמת שלו. הכוחות שפעלו אצלו, היו חסידיים וגם חב"דיים, שכן הוא גדל בבית חסידי. בחברותו למד ב'תומכי תמימים' בעיר זוהילה אצל הרב שאול ברוק.

אבא שלי אחיו ואחותו נשארו נאמנים לתורה ומצוות.

איך זה קרה?

כי גם בבית שלהם הם קיבלו חינוך ללא פשרות. רקע דומה היה במשפחת אבא, אביה הרב זושא פרידמן נאבק בגאון על קיום מצוות וחינוך יהודי לילדיו, ואף התבטא כי לשלוח ילדים לבית ספר קומוניסטי זה בבחינת 'הרג וגיל יעבור'.

הרב אברהם: אבא והנהגה שונה לחלוטין מחבריו שומרי המצוות. בעוד הם הסתירו הכל, ההנהגה של אבא היתה שונה בתכלית. כאשר נסע לעבודה בתחבורה ציבורית, הוא למד גמרא כל הדרך. זכרונותי כילד צעיר, כאשר בימי חופשת הקיץ, אני ואחי ר' שלום יעקב היינו נוסעים עם אבא לעבודה, גם במקום העבודה ראינו אותו שבכל זמן פנוי היה פותח גמרא ולומד. אבא לא התפעל מאיש, ונהג מתוך האמת שלו. רק בניסי ניסים זה לא עלה לו במאסר או בגלות.

לא מכבר מלאו חמישים שנה לעלייתנו לארץ הקודש, ויצא לי לשוחח עם אחי ר' שלום יעקב, והוא הזכיר לי כיצד מינדי יום שיש, אבא היה לוקח אותנו לטבול במקוה. אנחנו היינו גרים ב"בולשובו" בסברבי מוסקבה, כחצי שעה נסיעה מהעיר; ומידי יום שיש אבא היה נוסע איתנו הילדים הצעירים [בעוד המבוגרים נוסעים בכוחות עצמם בזמן המתאים להם], למקוה שבבית הכנסת הגדול של מוסקבה "ארכיפובה". מי טבל שם בכל יום שיש? מספר קשישים בודדים, וכן הרב אהרן חזן וילדיו הקטנים!

בשלב מסוים, אבא דאג לבנות מקוה מחתרתי בתוך הבית כדי שנוכל לטבול גם בימי שבת ומועד, בהם הנסיעה אסורה. במטבח היה פתח קטן נפתח ברצפה, ובאמצעות סולם היינו יורדים לתוך המקוה. המים בו היו קרים כקרח וגם הוחלפו רק אחת לתקופה ארוכה, עקב קשיים טכניים, אך העיקר שטבולנו במקוה. בעוד אחי מספר לי זאת, נזכרתי כי באחד מימי שיש אלו, אבא נכנס עמו למשרדו של הרב הראשי למוסקבה הרב יהודה לייב לויץ, והרב התפעל מידיעותינו בגמרא. בשלב מסוים הסתובב ללא אומר דברים לעבר ארגז שעמד בסמוך, ושלב משם שני כרכים של גמרות חדשות, והעניק אחד לי ואחד לאחי. בשבילנו זו הייתה הפתעה גמורה, כי הורגלו בגמרא זה ספר גדול ממדים שמתפורר, ואילו הגמרות שנתן לנו היו חדשות ובפורמט לא-ארגול. כאשר שבנו בתחבורה ציבורית הביתה, אבא אמר לנו ברכת – 'נו,

האחים חזן עם המראיין הרב שניאור זלמן ברגר

שוטרים בתוך הבית משוחחים עם סבתא. כאשר אבא נכנס, הם הבהירו לאבא באופן ברור, שהוא חייב לשלוח את הילדים בשבתות לבית הספר. לאחר מסכת לחצים אינטנסיבית, לאבא לא הייתה ברירה, ובפועל שלח מידי שבת רק ציג אחד מכל המשפחה, אך ללא תיק או כלי כתובה...

הרב אברהם: בתחילה הלכו רק הבנות, כי הבנים גילי הצעיר יחסית, התחלתו ללמוד מפתח גילי הצעיר יחסית, התחלתו ללמוד רק בשנים האחרונות לפני שעלינו לארץ הקודש. המורה שלי, בגין הייתה נוצרית מאמינה, התחשבה בדת שלנו, והעלימה עין מההיעדרות השבועית מידי שבת, אבל בכך לא היה די.

מספר התלמידים הגדול בבית ספר, אילץ את הנהלת בית הספר לפצל את הלימודים לשתי משמרות. ביום שישי הכיתה שלי התחילה ללמוד באחת בצהריים וסיימה רק בשעות הערב. ובימי שישי בתקופת החורף, הלימודים הסתיימו לאחר שכבר נכנסה שבת. כאשר הגיעה שעת הדלקת נרות, הייתי חייב להפסיק לכתוב. בהתחלה המורה והתלמידים תמחו על מעשי המוזרים, אבל עם הזמן למדו אפילו את הצעד המקדים שלי להפסקת הכתיבה.

באותן התלמידים לא היו שעוני יד, ולכן הייתי מבקש שרות לצאת להתפנות. או אז הייתי הולך לשעון קיר שליך חדר המנהלה כדי לרודא מתי נכנסת השבת, ואז שב לכיתה וכעבור זמן מפסיק לכתוב. בעת יציאתי מהכיתה ביום שישי אחר הצהריים, היו בין התלמידים כאלו שמיד החלו לגחך. כאשר הייתי מפסיק לכתוב, היו תמהים מדוע עד עתה היה מותר לכתוב וכעת אסור? מעולם לא

התחמקתי, ותמיד אמרתי בגאווה את האמת – 'כעת נכנסה השבת, ואני יהודי, ולכן אינני כותב בשבת'... היו גם בעיות אחרות. בשיעור התעמלות היה לעיתים צורך להוריד חולצה, ואז כולם היו רואים את הציצית, ומקנטרים אותי. זכורני שהיתה זו ציצית מצמר שקיבלנו דרך הקונסוליה הישראלית. היו חסידים בחדים העזילו לצאת מרוסיה באותן שנים, וכדי לקבל ויזה, היה עליהם לסדר זאת בקונסוליה הישראלית במוסקבה. אנשי הקונסוליה היו עושים רבות כדי לסייע לשומרי המצוות שהתגוררו ברוסיה, וכך החסידים שהגיעו לקונסוליה, יצאו ממנה עם תשמישי קדושה שונים. חסידים אלו, לפני שיצאו מרוסיה, הותרו את המשלוחים המיוחדים ליהודי מוסקבה, וכך גם לבית שלנו הגיעו תשמישי קדושה שונים, ובהם ציציות צמר.

גאולה משפחתית

החיים המורכבים הללו, של גאווה יהודית מחד, וקיום מצוות בחשאי מאידך, הסתיימו באחת. כאשר בקיץ תשכ"ו קיבלה משפלת חזן אישור לצאת את רוסיה ולעלות לארץ הקודש.

הרב אברהם: בבית התקלה גלויה ובה הזמנה להגיע למשרד מסויים, שכולם ידעו שבמשרד זה מקבלים היתר יציאה. ברגע שהגלויה הגיעה, חשנו בבית התרגשות עלילית, אך הריי ההירור אותנו מיד כי אסור לספר מאומה לאיש; הם חששו פן השלטונות יתחרטו. היתה זו שמחה גדולה, גאולה של ממש.

הרב חיים מאיר: לפני מספר ימים, בכ"ז אולול, מלאו חמישים שנה בדיוק מאז הגענו לארץ הקודש, בניסי ניסים. כאשר הגענו לארץ הקודש, אבא שלח אותנו מיד ללמוד בשיבות 'תומכי תמימים'. אותי שלח ללמוד בישיבת גדולה בכפר חב"ד ואילו את האחים הצעירים – אברהם, יצחק ויעקב, שלח ללמוד בישיבה קטנה בלוד.

• • •

שני האחים מסתכלים על זה ברחיקון קטן, אך רב משמעות. אצלם לא מדובר בסיפורים מרתקים, אלא בדרך חיים שאותה נאלצו לחיות ולחנות יום יום, במשך שנים. זו הייתה הילדות שלהם שנחרתה ונצרבה עמוק בנפשם, והיא זו שמלווה אותם כל חייהם.

המשך מעמוד 31

לא נכנס 'לסערות' ו'רדמות' שמרחשות בעולם בכלל ובעולם החרדי בפרט. בעיני השאלה מה התפקיד שלנו.

בערליה: בערקה זה צד אחד. אבל יש גם את ר' גרשון בער ג'ייקובסון מצד שני, הוא היה עיתונאי וזו הייתה השליחות שלו. הוא היה קם בבוקר להיות עיתונאי ולהביא סקופים, והוא פעל עבור הרבי הרבה עניינים.

שרגא: יכול להיות, אבל עדיין לא נראה לי הצורה הזו. קח דוגמא, כששי עיתונאי חב"ד שמביע דעה בנושאים פוליטיים או כלכליים לא אומרים 'נהנה זה הטור שלי. הוא היה קם בבוקר להיות עיתונאי ולהביא סקופים, והוא פעל עבור הרבי הרבה עניינים. יכול להיות, אבל עדיין לא נראה לי הצורה הזו. קח דוגמא, כששי עיתונאי חב"ד שמביע דעה בנושאים פוליטיים או כלכליים לא אומרים 'נהנה זה הטור שלי. הוא היה קם בבוקר להיות עיתונאי ולהביא סקופים, והוא פעל עבור הרבי הרבה עניינים.

יכול להיות מושג של 'עיתונאי' חב"דניק?

שרגא: אני הייתי רואה שבערליה הולך להיות עיתונאי כמו אחרים, נכנס לכל הדברים ומנצל את המעמד הזה באמת ומכניס את הדברים שהאחרים לא נותנים להם להיכנס, או אם הייתי רואה בין כל עשר או מאה כתבות, כתבה אחת על רבי, משיח, 770 וכדו' – הייתי אומר שזה אכן שווה את כל זה, אבל אם אני הולך לשם ואני הולך להיות כמותם מה עשינו בו?...

בערליה: קודם כל יש הבדל בין עיתונאי לבין כותב במדור הדעות. אני לא עוסק כיום בכלל בנושא של פרסום ידיעות, אלא רק כותב טורי דעה. שנית השאלה מה זה לצלל את התפקיד שלך? אני יכול לומר שיש לי קשר עם כל מיני אנשים שיש לי השפעה עליהם באמצעות הכתיבה שלי ומאחורי הקלעים יש לי איזום מהלכים. אנשים שאומרים לי בפירוש, איתן אנחנו מסתכלים אחרת על העולם החרדי, על חב"ד, על 'משיחיסטים'. התשובה שלי היא, שיש דברים הרבים שיש שקורים מאחורי הקלעים ולא רק מלפנים.

שרגא: לאהוב משיחיסטים – זה עניין אחד. אבל אם אתה היית מחליט לכתוב על זה בתפקיד עד הסוף – ואני חושב שאתה יכולת לעשות את זה – והיית אומר לי שתמע, יש לי כשרון להיות עיתונאי, ובמקום שייקחו מישוה אחר אני הייתי אירוע של משיחיסטים למה אתה שולח

נכנס ככתב, זה משהו אחר. אם זו השליחות חזו הדרך – אני לא חולק על כך.

היום כולנו יודעים שיש גם עבודה למנוע כתבות, למנוע פרסומים שליליים. אז אולי כבר לא צריך עיסוק בעיתונאות אלא ביצירת קשרים עם עיתונאים?

שרגא: אני מסתכל בצורה כזו: או שהוא הולך בכובע של החב"דניק, כמו בערקה וכדומה, או שהוא כמו אדם שמבואה אל הכובע של החב"דניק ואומר אני הולך ומתחבא בפנים ועושה מהפכה מבפנים.

שניהם נכונים, אבל אני מתחבר יותר לגישה החב"דית האוטנטית. עובדה שהדור הראשון של דוברי חב"ד למיניהם – הלכו על סטטוס של חב"דניק ולא הלכו על סטטוס חצי. אני שומע מה שהוא אומר, לא אומר שזה לא נכון, אבל זה לא משהו שאני מתחבר אליו.

בערליה: אני חושב שהמציאות והתקשורת היום השתנו מאוד מימי בערקה וולף. היום הדברים שונים. פעם בבוש אמונים היה להם את הרב משה לוינגר שהיה הדובר שלהם ושולח ידיעות שפה נפתח מאחז ושם נטעו עץ. אז נכנסו חב"רה צעירים שהם 'מכונות סקופים' משומנות ומתחזקים את הקשר של היתונאים וכך הם כובשים יעדים. אין מה לעשות, היום אי אפשר לקדם אינטרסים ומסרים אחרת.

איך אתם רואים את 'העבודה הניקרית' – הפרסום של קבלת פני משיח בפועל למש?

בערליה: אני רואה בה שיש אצלנו במרכז הבית חב"ד את התמונה של הרבי והמסר בכיתוב בולט מתחת: 'העבודה היחידה שנותרה: קבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש' אנשים יודעים מה המסר. אצלנו אנשים מגיעים למקום שנראה מכובד ומעוצב יפה ויש בו שיעורים שנואן טוב אז הם מתחברים להכל. פעם נכנס אלי עיתונאי מוכר ובתחילת ההיכרות שאלו איתו החל לשאול: אתה משיחיסט? הוא ניסה להתגרות ולדבר איתי על זה... עניתי לו "אתה לא תשכנע אותי ואני לא אשכנע אותך, אז נדבר על זה בהזדמנות..."

הוא אמר לי: "אתה המשיחיסט הראשון שלא מנסה להתווכח איתי על זה." אמרתי לו כי את מה שאני חושב – אתה יודע, כי זה רשום לי על הכיפה, עכשיו נשאר לי להוכיח לך שאני נורמלי. הוא אמר לי: "וואלה, לקחתי... זה מגניב". בהמשך בקשתי שישתתף באירוע של שליח "משיחיסט" במרכז הארץ, הוא אמר לי זה אירוע של משיחיסטים למה אתה שולח

אותי למקומות כאלה? אחרי זה הוא אמר לי: האמת הייתי באירוע וראיתי איזה מכובד היה היום אני מסתכל על המסר של המשיחיסטים אחרת...!

אנחנו מאד טובים בלדאוג שהמסר שלנו יהיה תמיד בפרונט ובכל מקום, עכשיו צריך להוכיח שמאחורי המסר הזה עומדים אנשים רציניים שיודעים מה שהם אומרים ומבססים את הדברים שלהם, ואז אנשים ירצו להקשיב. כשאדם רוצה לשמוע את המסר, הוא כבר לא רק עושה לך טובה שהוא מקשיב אלא באמת מגיע עם רצון להבין. הדבר הראשון שהוא פוגש זה אותך והוא מקשיב לך, ואם אתה הצלחת לגעת בו הוא יקשיב גם למסר.

שרגא: אני רוצה להפתיע קצת בעניין הזה ואני מתחבר למה שבערליה אמר, עשיתי אפסרעניש (תספורת) לילד שלי, ועל ההזמנה היה כתוב 'יחי אדוננו', ואשתי אמרה לי מה 'כתוב כאן? מה בנאדם אמריקאי שיקבל את זה, מה יבין?' החלפתי את זה לאנו רוצים משיח עכשיו בכיתוב בגנבתי **We want moshiach** "how", וכמוכן שבאירוע עצמו היה 'יחי אדוננו' והכל, אבל לא היה יחי רק בתור הכרזה, כי הכרזה של יחי היא חשובה למי שידע מה זה, אנחנו הכרזנו יחי בפני הרבי ואנחנו יודעים מה זה חשוב, אבל למקור צריכים לחשוב מה אנחנו מביאים לו, ואנחנו צריכים להעביר לו מסר, ולפעמים **"We want moshiach"** זה יותר קיצוני מכיתוב 'יחי אדוננו', כי 'יחי אדוננו' הוא לא יודע מה זה. אצלנו כאן תפילה, בסוף כל תפילה הרב גודמן מתחיל לשיר "דוד מלך ישראל חי וקיים" וממשיך בשירת 'יחי', ומבחינתם זה לא קיצוני, כי אתה אומר לו שדוד מלך ישראל חי וקיים והרבי חי וקיים. אבל ברחוב כשאתה אומר לאנשים שמשיח מגיע עכשיו – הוא מתחיל לשאול, למה שהוא יבוא עכשיו? מהיו מי מדבר איתו בכלל? ולפעמים המסרים של הרבי הרבה יותר קיצוניים מכל מה שאנחנו חושבים, ואילו שחושבים שהם לא מכניסים יחי כי הם לא קיצוניים והם מכניסים **We want moshiach** now", כי הם לא רוצים לרקח, את הרבה יותר קיצוני...

זה לא שאנחנו לא אומרים יחי, להיפך, יש בכניסה לבית חב"ד חדר שהוא במקום בית משיח, ויש יחי ויש הכל, אבל זה מגיע אחרי ההסבר של הדברים. **בערליה:** טוב, הפעם אנחנו דווקא מסכימים.